

ІСТОРИЯ

УДК 61-051(477)(092)Сім(045)

DOI: <http://dx.doi.org/10.15674/0030-59872021263-66>**Б. І. Сіменач: життя, присвячене науці****І. В. Голубєва, О. П. Бабуркіна**

ДУ «Інститут патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Ситенка НАМН України», Харків

20 червня 2021 року виповнилося би 100 років лауреату Державної премії України, доктору медичних наук професору Сіменачу Богдану Іллічу. 45 років життя він присвятив Інституту імені проф. М. І. Ситенка і вивченню патології суглобів, зокрема колінного. У цій царині зростає науковий статус і авторитет ученого.

Богдан Ілліч народився 20 червня 1921 року в с. Синевідське Сколівського району Львівської області в родині службовця-залізничника. Улітку 1939 року він закінчив гімназію у м. Стрий Львівської області, яка на той час входила до складу Польщі, а восени вступив до Стрийського педагогічного училища. Після його закінчення (1940) Богдан Ілліч одержав диплом учителя та протягом року працював за фахом у начальній школі, одночасно навчаючись на заочному відділенні хімічного факультету Львівського університету. На ті часи в місті склалася незвична ситуація з нестачею лікарів: із початком II світової війни поляки мобілізували до армії своїх молодих лікарів, а німці, окупувавши Львів, заборонили працювати лікарям-євреям. Це змусило окупаційну владу організувати підготовку фахівців, а саме: відкрити курси професійної медичної підготовки, на які наприкінці 1941 р. вступив Б. І. Сіменач. Програма курсів була розрахована на три роки, готували лікарів-практиків, без права працювати за кордоном і займатися науковою роботою. Викладали на курсах педагогі медичного факультету Львівського університету, більшість лекцій (близько 80 %) студенти слухали польською, решту — українською, лише Фізіологію викладав професор із Ленінграду російською. На цих курсах юнак провчився два з половиною роки. Тут же навчався Станіслав Лем — згодом відомий польський письменник. Наприкінці 1944 р., після визволення Львова Радянською Армією, відновлено роботу медичного інституту і Богдан Ілліч продовжив навчатися на третьому курсі. У 1945 р. до Львова перевели

2-й Харківський медичний інститут, відтоді викладали предмети переважно російською мовою. У 1947 р. Богдан Ілліч із відзнакою закінчив інститут і одержав спеціальність лікаря. Уже тоді його мрією була наука. Він успішно склав іспити до аспірантури та пройшов за конкурсом на кафедру патологічної фізіології, але життя внесло свої корективи.

Час був важкий, молоді лікарі не хотіли їхати в райони. Тому було прийнято рішення направити на периферію усіх випускників, у тому числі й аспірантів. Богдана Ілліча відправили до обласної лікарні м. Дрогобич (рис. 1). Шість місяців він навчався на курсах спеціалізації хірургів невідкладної допомоги. У цей період влада намагалася наблизити медичну допомогу до районів, у невеличких містечках відкривалися лікарні, в яких надавали невідкладну допомогу. Богдана Ілліча призначили хірургом і головним лікарем лікарні селища Стебник Дрогобичського району Львівської області, де йому довелося не лише надавати хірургічну допомогу, а й лікувати висипний тиф, вирішувати господарські питання. Лікарня мала підсобне господарство, де вирощували овочі та фрукти.

Рис. 1. Богдан Ілліч на початку трудового шляху

Це дозволяло якимось годувати хворих. У повоєнні роки у Західній Україні було неспокойно, але до лікарів ставилися шанобливо.

Пройшовши курси спеціалізації з гастроскопії в Ленінграді, Б. І. Сіменач почав свої перші наукові дослідження з гастроскопії резектованого шлунка. У 1952 р. його мобілізовано до лав Радянської армії (рис. 2). У гарнізонному шпиталі м. Славута, де Богдан Ілліч починав свою військову службу, молодий фахівець продовжив дослідження, результати яких оприлюднено у статті «Гастроскопія в разі хронічної дизентерії».

Потім були шпиталі в містах Стрий, Сольнок і Секешфегервар (Угорщина). Саме тут почався шлях Богдана Ілліча в ортопедії та травматології: він зіткнувся з великою кількістю післятравматичних захворювань колінного суглоба — хронічними травматичними синовітами. Обстежуючи та лікуючи солдат із цією патологією, він дійшов висновку, що ці захворювання не самостійні, а є реакцією на якісь внутрішньосуглобові порушення. Б. І. Сіменач звернувся до Харківського науково-дослідного інституту ортопедії та травматології ім. проф. М. І. Ситенка. Свої ідеї він обговорював із науковим консультантом — співробітником інституту доцентом О. О. Коржем (згодом академіком і директором), який підтримав військового лікаря. Результати своїх досліджень Б. І. Сіменач опублікував у статті, де він уперше обґрунтував доцільність виділення серед внутрішніх ушкоджень суглобів двох груп — травматичної (ушкодження внутрішніх зв'язок, хряща тощо) та біологічної (реактивне запалення). Ця ідея стала основою подальших досліджень ученого, результатом яких став захист кандидатської дисертації (1964).

Рис. 2. Сіменач Б. І. у лавах Радянської армії

Директор інституту проф. Новаченко М. П., який завжди приділяв багато уваги підготовці кадрів, розгледів у молодому фахівці талант дослідника та запропонував йому місце наукового співробітника. Після демобілізації з лав Радянської армії у вересні 1966 р. Б. І. Сіменач обрано за конкурсом на посаду старшого наукового співробітника Харківського науково-дослідного інституту протезування, ортопедії та травматології ім. проф. М. І. Ситенка. Із цього часу життя Богдана Ілліча нерозривно пов'язане з інститутом. Понад трьох років він виконував обов'язки ученого секретаря, а у 1970 р. його призначено керівником відділу науково-медичної інформації. Богдана Ілліча зацікавили питання управління науковою діяльністю, проблеми класифікації та термінології, над якими він плідно працював. Робота у цих напрямках дала змогу зробити висновок про необхідність теоретизації сучасної ортопедії та поступового проникнення в ортодоксальні та традиційні прикладні дослідження фундаментальних складових, що є втіленням інноваційного принципу розвитку медичної науки (рис. 3).

Головним об'єктом наукової діяльності вченого була патологія суглобів, зокрема колінного, вивченню якої він присвятив своє життя, став визнаним авторитетом із цього питання. У 1979 р. він захистив докторську дисертацію на тему «Ушкодження сумково-зв'язкового апарата колінного суглоба, діагностика і хірургічне лікування (з позицій системного підходу)». Богдан Ілліч був ініціатором досліджень щодо спадково зумовлених захворювань суглобів. Ця проблема дуже актуальна, оскільки такі хвороби становлять 80 % від усіх захворювань суглобів неінфекційного характеру. Дослідження виконані на

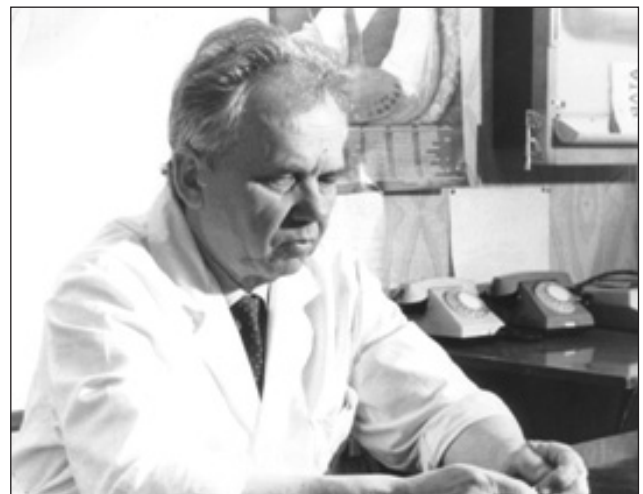

Рис. 3. Богдан Ілліч у роздумах над черговою концепцією

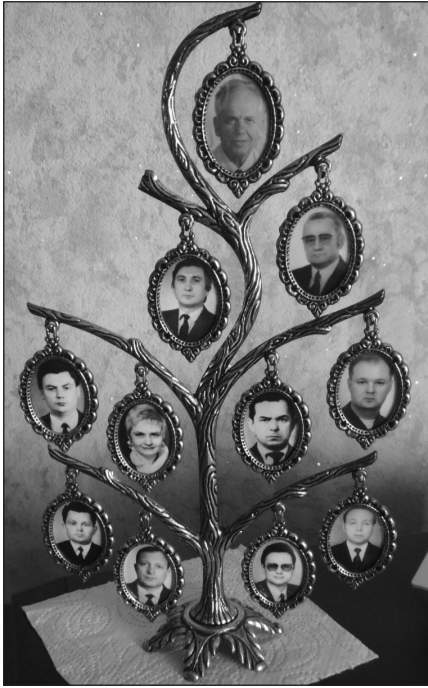

Рис. 4. Сіменач Б. І. та його учні

фундаментально-емпіричному та теоретичному рівнях із подальшим прикладним використанням. Уперше було виділено й описано 7 синдромів колінного суглоба, зумовлених спадковою схильністю, як самостійних синдромів на рівні нозологічної форми [1–8], створено нову концепцію спадково схильних захворювань суглобів [9–11].

В основу досліджень проф. Сіменача Б. І. та його учнів, які продовжують й сьогодні справу вчителя, покладені нетрадиційні концепції, застосовано методології системного підходу, інформаційного та концептуального моделювання. Ці технології дозволили описати низку суттєво нових уявлень про групу спадково зумовлених захворювань суглобів і хребта. У результаті досліджень розроблено нову теорію захворювань суглобів і хребта, які зумовлені спадковою схильністю, виокремлено особливу царину ортопедії — ортопедичну артрологію [12]. На цій основі створені концептуальні моделі ортопедичної артрології [12, 13], артрозуючої деформації [14], об'ємної гіперпресії кульшового суглоба [15, 16], сколіозу як диспластичної проблеми [17], фрактурулогії [18, 19] тощо. Отримані результати свідчать про правильність намічених завдань і ефективність їхнього вирішення. Дослідження професора Сіменача Б. І. і його учнів відкрили шлях до превентивної профілактики диспластичного артрозу, який трапляється найчастіше (близько 80 %) у групі дегенеративних захворю-

вань суглобів, тому вирішення цієї проблеми має велике соціальне значення.

Праці проф. Сіменача Б. І. зробили значний внесок у розвиток ортопедії та травматології, сприяли переходу наукових досліджень у цій галузі медицини на новий рівень — побудови теорій. За свої дослідження проблем патології суглобів Богдан Ілліч у 1996 р. одержав Державну премію України.

Богдану Іллічу були властиві такі прекрасні людські якості, як порядність, справедливість, чуйність, доброзичливість, він завжди користувався заслуженим авторитетом у колег і пацієнтів. Б. І. Сіменач приділяв багато уваги підготовці молодих науковців і щедро ділився з ними своїм величезним досвідом. Під його керівництвом захищено 9 кандидатських і 3 докторських дисертації (рис. 4).

Життя Богдана Ілліча обірвалося 7 жовтня 2020 р.

Ушановуючи його пам'ять, учні підготували і видали бібліографічний покажчик наукових праць проф. Б. І. Сіменача [20].

Світла пам'ять про Богдана Ілліча Сіменача назавжди залишиться у серцях його друзів, колег і учнів.

Конфлікт інтересів. Автори декларують відсутність конфлікту інтересів.

Список літератури

1. Баев Г. М. Дисплазия проксимального эпифиза большеберцовой кости (клиническая и рентгенологическая диагностика) : автореф. дисс. ... к. мед. н. / Г. М. Баев. — Харьков, 1981. — 21 с.
2. Суркин Н. П. Синдром нарушения равновесия надколенника диспластического генеза (клиническая и рентгенологическая диагностика) : автореф. дисс. ... к. мед. н. / Н. П. Суркин. — Харьков, 1985. — 19 с.
3. Нестеренко С. А. Синдром нарушения равновесия надколенника диспластического генеза (хирургическое лечение) : автореф. дисс. ... к. мед. н. / С. А. Нестеренко. — Харьков, 1989. — 16 с.
4. Зеленецкий И. Б. Синдром апофизотендопатии бугристости большеберцовой кости диспластического генеза : автореф. дисс. ... к. мед. н. / И. Б. Зеленецкий. — Харьков, 1987. — 27 с.
5. Пустовойт Б. А. Синдром варусный диспластический колленного сустава (диагностика и хирургическое лечение) : автореф. дисс. ... к. мед. н. / Б. А. Пустовойт. — Харьков, 1990. — 26 с.
6. Бабуркіна О. П. Синдром порушення навантаження феморо-пателлярного зчленування диспластичного генезу : автореф. дисс. ... к. мед. н. / О. П. Бабуркіна. — Харків, 1996. — 23 с.
7. Пустовойт Б. А. Хірургічна профілактика диспластичного гонартрозу : автореф. дисс. ... д. мед. н. / Б. А. Пустовойт. — Харків, 1996. — 43 с.
8. Бабуркіна О. П. Меніскогенний синдром, зумовлений спадковою схильністю (генезіс, лікувально-діагностична тактика) : автореф. дисс. ... д. мед. н. / О. П. Бабуркіна. —

- Харків, 2012. — 35 с.
9. Сіменач Б. І. Спадково-схильні захворювання суглобів: теоретично-методологічне обґрунтування (на моделі колінного суглоба) / Б. І. Сіменач. — Харків: Основа, 1998. — 222 с.
 10. Спадково-схильні захворювання суглобів: Побудова лікувально-діагностичної тактики (на моделі колінного суглоба) / О. Бабуркіна, Н. Кобахідзе, Б. Сіменач [та ін.] ; за ред. Б. Сіменача. — Харків, 1999. — 393 с.
 11. Заболевания коленного сустава, обусловленные наследственной предрасположенностью (лечебно-диагностическая тактика) / Б. И. Сименач, Е. П. Бабуркина, Б. А. Пустовойт [и др.]. — Харьков, 2015. — 476 с.
 12. Сіменач Б. Ортопедична артрологія на шляху теоретизації (авторська версія) / Б. Сіменач. — Харків, 2009. — 135 с.
 13. Корж А. А. Теоретико-методологическое обоснование концепции «Ортопедическая артрология» как самостоятельного раздела ортопедии (обзор литературы и собственных исследований) / А. А. Корж, Б. И. Сименач // Журнал АМН Украины. — 2005. — Т. 11, № 4. — С. 727–736.
 14. Сіменач Б. Артроз як теоретико-методологічна проблема. Авторська версія / Б. Сіменач, П. Снісаренко, О. Бабуркіна. — Харків, 2004. — 126 с.
 15. Сименач Б. И. Синдром объемной гиперпрессии и протезирование / Б. И. Сименач // Ортопедия, травматология и протезирование. — 1992. — № 3. — С. 3–8.
 16. Сименач Б. И. Синдром объемной гиперпрессии и протезирование / Б. И. Сименач // Ортопедия, травматология и протезирование. — 1993. — № 1. — С. 3–7.
 17. Корж А. А. Построение теории возникновения и развития диспластического сколиоза обусловленного наследственной предрасположенностью (концептуальное моделирование) / А. А. Корж, Б. И. Сименач // Вестник травматологии и ортопедии им. Н. Н. Приорова. — 2004. — № 4. — С. 52–57.
 18. Сименач Б. И. Фрактурология — некоторые аспекты теоретизации учения о переломах / Б. И. Сименач // Ортопедия, травматология и протезирование. — 2000. — № 3. — С. 121–129.
 19. Сименач Б. И. Фрактурология — некоторые аспекты теоретизации учения о переломах костей (ч. 2) / Б. И. Сименач // Ортопедия, травматология и протезирование. — 2000. — № 4. — С. 105–111.
 20. Бабуркіна О. П. Бібліографічний покажчик наукових праць Б. І. Сіменача / О. П. Бабуркіна, М. О. Блудова. — Харків, 2021. — 24 с.

Стаття надійшла до редакції 24.05.2021

B. I. SIMENACH: THE LIFE DEVOTED TO SCIENCE

I. V. Golubeva, O. P. Baburkina

Sytenko Institute of Spine and Joint Pathology National Academy of Medical Sciences of Ukraine, Kharkiv

✉ Inna Golubeva: ipps-noo@ukr.net

✉ Olena Baburkina, DMSci in Traumatology and Orthopaedics: ebaburkina@rambler.ru